

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Den romantiske skole i Tyskland (1873)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 219. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992358854512/facsimile.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

op igen». Schiller foreslaar Fru v. Kalb en fælles Rejse til Paris.

Saaledes begriber man, at Jean Paul under Indtrykket af Fru v. Kalbs Personlighed i Weimar kunde udraabe: «Saameget er vist, en aandigere og større Revolution end den politiske og ligesaa morderisk som denne banker i Verdens Hjerter.»

Hvilken Revolution? Følelsens Frigørelse fra Samfundets Sømmelighedregler, Hjertets uærbødige Pukken paa sin Ret til at betragte sin Lovbog som Sædernes nye Lovbog og til at omstøbe Sæderne efter Sædeligheden, undertiden efter Tilbøjeligheden. Ud over dette vilde man Intel, tænkte man ikke paa Noget. Livs- eller Samfunds-Forbedringer havde man ikke for Øje. Det ægte Tyske viser sig her i, at man bestandig udvortes gjorde dybe Buk for enhver Regel, fra hvilken man skulkede eller kneb ud. Ikke blot hævder den ældre Goethe f. Eks. bestandig i ligefremme mundlige Udtalelser de bestaaende Former for Kønnenes Samliv som ubetinget nødvendige for Kulturen. Men gennemgaaende gælder det, at man i Bøgerne udtalte oprørske Tanker, som man selv mere eller mindre bifaldt, og saa ved Slutningen tilbagekaldte dem, idet Helten enten tilstaar sin Uret eller dræber sig selv, eller straffes for sin Trods eller ender med at give Afkald (som Karl Moor, Werther, Tasso, Linda), ganske som de kætterske Forfattere i Middelalderen til Slutning tilføjede en Anmærkning om, at Alt, hvad der stod i Bogen, selvfølgelig burde forstaas i Overensstemmelse med den hellige almindelige Moderkirkes Fordringer.

I denne Kres af Weimars begavede Kvinder er det, at Fru de Staël «Stormen klædt i Skörter», som man har kaldt hende, under sit Besøg i Tyskland træder ind. Hun staar iblandt dem som en vild og fremmed Fugl. Hvilken Forskel paa hendes Bestræbelser og deres Forkærligheder! Hos dem er Alt personligt, hos hende er Alt allerede socialt. Hun er optraadt offentligt, hun slaar drabelige Slag for store Omformninger af Samfundstilstanden. Disse tyske Kvinder fra Humanitetstidehvervet er, selv naar de gaar videst, altfor blidt anlagte dertil. For hende gælder det om at omforme Livet politisk; for dem gælder det om at gøre Livet poetisk. Den Tanke at kaste Handsken til en Napoleon havde aldrig kunnet falde nogen af dem ind. Hvilken Brug af en Kvindehandske, et Kærlighedspant! Ikke Menneskerettighederne, men Hjertets Rettigheder er det, de for-

staar, og de bekæmper ikke Livets Uret, men dets Prosa. Forholdet mellem Samfundet og den geniale Enkelte antager ikke her som i Frankrig Form af en Kamp mellem Enkeltmands oprørske Frihed og overleveret Samfunds-Nødvendighed, men Formen af en Kamp imellem den Enkeltes Ønsker som Poesi, og Politik og Samfundsregel som Prosa. Deraf den romantiske Literaturs uafsladelige Lovprisen af Evnen og Kraften til at ønske, et Æmne, hvortil især Fr. Schlegel ofte vender tilbage. Det er i Virkeligheden den eneste udadgaaende Kræft, man har, Afnagten selv opfattet som Kraft.

Man finder den samme Beundring for Ønsket i *Enten—Eller*. «Det er derfor, at *Aladdin* er saa styrkende, fordi dette Stykke har den geniale, barnlige Dristighed i de mest forfløjne Ønsker. Hvormange er der vel, der i vor Tid i Sandhed tør ønske! osv.» Barnlighed og atter Barnlighed! Men hvem kan undre sig over, at Ønsket, Religionernes Moder og Daadløshedens Udtryk, blev Romantikernes Stikord! Ønsket er da Poesi, Samfundet Prosa. Først ud fra dette Synspunkt forstaaes ogsaa Tysklands store Digteres klareste og mest lutrede Værker. Goethes *Tasso* med sin Kamp mellem Statsmand og Digter, og mellem Virkelighed og Poesi, sin Skildring af Modsætningen mellem de to, der fuld-stændiggør hinanden og kun er ulige, «fordi Naturen ikke for mede én Mand af dem begge», er trods sin krystalklare Form og sin forsagende Grundstemning et Foster af den selvsamme lange Gæring, der afgiver den romantiske Skole alle dens Gæringsstoffer. *Wilhelm Meister* har ikke andet Æmne. Ogsaa dette Værk fremstiller den langsomme, gradvise Forsoning og Sammen-smeltning af det drømte Ideal og den jordiske Virkelighed. Men kun de største Aander formaaede at naa til denne Højde, den store Skare af fremragende, men uklart stræbende Aander blev staaende i indra Usamdrægtighed. Og jo mere Poesien nu blev sig bevidst som Magt, jo mere Digteren følte sig i sin Værdighed, og Literaturen blev til en lille Verden for sig med sine særegne Fag-Interesser, des mere antog Kampen mod Virkeligheden den underordnede Form af Kamp mod Spidsborgerligheden (se f. Eks. Eichendorffs Skuespil *Krieg den Philistern*). Det bliver da ikke Digtekunstens Sag at hævde det evigt Berettigede i Friheden overfor de ydre Forholds Tyranni, den hævder sig selv som Poesi overfor Livets «Prosa». Dette er den germanske, den tysk-